

ศาสตร์พระราช*

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ศ.ดร.

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ราชบัณฑิต

ขอแสดงความเคารพและแสดงความนับถือแต่ท่านพระเถรานุเถระแห่งสำนักวัดประยุรวงศาวาส และต่างอารามทุกรูป ขอเจริญพรญาติโยมสาธุชนทั้งชาวไทยและจากต่างประเทศทุกท่าน

ขอนุโมทนาชื่นชมยินดี ในน้ำใจของวิทยากรทั้งหลายที่ได้แสดงปาฐกถาและร่วมอภิปรายเรื่อง “ศาสตร์พระราชในมิติพระพุทธศาสนา” ที่เพิ่งจบลงไป การปาฐกถาและการอภิปราย เรื่องนี้ถือว่าเป็นของขวัญที่ล้ำค่า ไม่ใช่เฉพาะสำหรับตัวผมเท่านั้น แต่เป็นของขวัญที่ล้ำค่าสำหรับพสกนิกรชาวไทย ทั้งปวง ที่ได้ฟังที่ได้รับรู้รับทราบเรื่องที่สำคัญยิ่งของประเทศเราคือ ศาสตร์พระราช วิทยากรทุกท่าน รวมทั้งผู้ดำเนินรายการ ได้มอบของขวัญที่มีคุณค่าคือธรรมทาน ซึ่งมีค่าเหนือกว่าอามิสทานแก่พวกเรา ในมหาสมาคมนี้

ฉะนั้น ในฐานะเจ้าภาพจัดงาน ผมจึงมีความรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้มีส่วนร่วมในการมอบของขวัญอันเป็นธรรมทานแก่พวกเรา ณ ที่นี้ และที่จะรับรู้รับทราบผ่านสื่อต่อไป ทำให้จึงถือว่าเรื่องที่เราได้พูดกันในวันนี้เป็นเรื่องที่ล้ำค่า ก็เพราะว่า เรื่องศาสตร์พระราชเป็นวาระแห่งชาติ มีใครบ้าง ไม่ได้ยินคำนี้ สถาบันชาติคือประชาชน สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ต่างแสวงหาความหมายแห่งศาสตร์พระราช เพื่อนำพาสถาบันและประเทศชาติโดยรวมให้ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน ถ้าเราไม่ชัดเจนว่าศาสตร์พระราชคืออะไร เราจะเดินไปถูกทิศทางได้อย่างไร เราพูดและฟังเรื่องนี้กันอยู่เรื่อยๆ จนติดหู จนวิทยากรวันนี้ตั้งข้อสังเกตว่า ไม่ว่าจะพูดเรื่องอะไรก็ศาสตร์พระราชทั้งนั้น และถ้าศาสตร์พระราชเป็นทุกเรื่องแล้วเราจะทำอะไรได้ เราจะงงและสับสน ดีไม่ดีทะเลาะกัน คือบางคนจะบอกว่า

ของฉันนี้แหละของแท้ ของคุณนั่นแหละของแถม ของฉันนั่นแหละแก่น ของคุณนั่นแหละกะพี้ ทั้งๆ ที่ แก่น เปลือก กะพี้ก็ตันไม่ด้วยกัน

วิทยากรได้พูดในประเด็นที่จุดประกายให้กับพระสงฆ์ ว่า ท่านอย่าอยู่เฉยๆ ออกเทศน์ ออกสอนบ้าง ท่านสงสัยไหม ว่านี่ก็ศาสตร์พระราช วิทยากรบางท่านตั้งคำถาม “ทำไม คนไทยปล่อยให้ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงงานหนัก แล้วทำไม พระองค์ต้องทรงงานหนัก” นั่นก็เพื่อศาสตร์พระราช แต่ประเด็นอยู่ตรงไหน

* เรียบเรียงจากปาฐกถาพิเศษ แสดง ณ มณฑลพิธีหน้าพระอุโบสถวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐

ที่น่าทึ่งก็คือว่า เวลาเราขึ้นไปไปที่ศาสตร์พระราชาราช เราได้เห็นแต่โครงการตามแนวพระราชดำริ รายการโทรทัศน์ ตั้งหัวข้อว่าศาสตร์พระราชาราช เนื้อหาในรายการส่วนใหญ่เป็นโครงการตามแนวพระราชดำริ ๔,๐๐๐ กว่าโครงการ บรรยายกันว่าในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงเริ่มพัฒนาแหล่งน้ำตรงนี้ ชาวบ้านมีอยู่มีกิน ขายผลผลิตทางการเกษตรได้ แล้วบอกว่า นี่คือ “ศาสตร์พระราชาราช” เหมือนกับเราขึ้นไปอยู่ที่พระจันทร์ ต้องการให้คนดูพระจันทร์ แต่คนมาติดที่นิ้ว เช่นเดียวกัน เราจะบอกว่าอะไรคือศาสตร์พระราชาราช แต่มาติดที่โครงการตามแนวพระราชดำริ

อะไรคือศาสตร์พระราชาราช วิทยากรคือศาสตราจารย์พิเศษ ธงทอง จันทรางศุ ขอเอ๋ยชื่อเพียงท่านเดียวเพราะท่านแสดง ปาฐกถานำ ท่านให้ข้อสังเกตว่า ในพระปฐมบรมราชโองการที่ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงใช้คำว่า “ครอง” ไม่ใช่ “ปกครอง” ในที่นี้ คำว่า “ครอง” ไม่ได้แปลว่า rule (ปกครอง) ในภาษาอังกฤษ แต่ตรงกับคำว่า reign (ครองราชย์) ดังนั้น “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “We shall reign with righteousness for the benefit and happiness of the Siamese people”

คำว่าครองแปลว่าอะไร คำว่าครองตน ไม่ใช่ปกครองตน ครองตน คือ “รักษาตน ดูแลตน ดำรงตน ปกป้องคุ้มครองตน” พระเจ้าแผ่นดินรัชกาลที่ ๙ ทรงรับแผ่นดินจากรัชกาลก่อนๆ ในราชวงศ์จักรี ซึ่งรวมทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นมรดกคือ ชาติไทย เมื่อพระองค์ทรงรับมรดกมาก็ต้องครอง คือดูแล ปกครอง คุ้มครอง ไม่ให้ชาติไทยล่มสลาย ทรงรักษา สืบทอด พัฒนาชาติไทยต่อไป ไม่ใช่โดยความฉ้อฉล แต่โดยธรรม เหมือนเราได้รับมรดกหมื่นล้านจากพ่อของเรา เราต้องครองมรดกไว้ให้ดี เมื่อสิ้นยุคเราจะต้องเหลืออย่างน้อยเป็นหมื่นล้าน เหมือนตอนรับมรดกมา อย่างนี้เรียกว่าครองคือรักษาสืบทอดต่อไป

เราทราบดีว่า แผ่นดินไทยที่ส่งต่อมาจนถึงรัชสมัยของรัชกาลที่ ๙ อยู่ในสภาพที่อ่อนแอ ตอนนั้นเพิ่งเสร็จสิ้นสงครามโลกครั้งที่ ๒ สถาปนชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ อยู่ในสภาวะอย่างไร พระองค์จะต้องครองแผ่นดินต่อไป ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับยุคกษัตริย์ แต่ ๗๐ ปีที่ครองราชย์ ทรงทำตามคำมั่นสัญญาในพระปฐมบรมราชโองการ คือทรงครองแผ่นดินโดยธรรมด้วยการรักษาสิ่งดีงามสืบต่อจากองค์บูรพมหากษัตริย์ราชาธิราชเจ้า ทรงปกครองแผ่นดินให้รอดปากเหยี่ยวปากกาหลายครั้ง แถมยังพัฒนาชาติไทยให้ล้ำหน้า ล้ำสมัยเกินกว่าที่คนจะคาดคิด จนกระทั่งในปี ๒๕๔๙ องค์การสหประชาชาติ นำโดยเลขาธิการสหประชาชาติในขณะนั้น คือ โคฟี อันวาน (Kofi Annan) ได้นำรางวัลความสำเร็จสูงสุดแห่งชีวิต มาทูลเกล้าฯ ถวายในหลวงรัชกาลที่ ๙ รางวัลนี้เรียกว่า Lifetime Achievement Award รางวัลความสำเร็จสูงสุด ตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์

องค์การสหประชาชาติได้ติดตามศึกษาผลงานของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาตลอดเวลา ๖๐ ปี ที่ครองราชย์จนถึงปี ๒๕๔๙ สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติหรือ UNDP ได้คิดมอบรางวัลความสำเร็จสูงสุดแห่งชีวิตนี้เป็น ครั้งแรกในโลก และเลือกมอบให้แก่บุคคลที่เป็นแบบอย่าง หรือเป็น Idol ที่เมื่อมอบแล้วชาวโลกต้องยอมยกนิ้วให้ ดังนั้น เลขาธิการสหประชาชาติจึงทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล “ความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์” (UNDP Human Development Lifetime Achievement Award) แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๙ โดยประกาศว่าพระองค์ทรงได้รับ การขนานนามจากชาวโลกว่า “ทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักพัฒนา (Development King)”

เพราะฉะนั้น คำว่า ศาสตร์พระราช คือ พัฒนศาสตร์ หมายถึงศาสตร์แห่งรักษา สืบทอดและ พัฒนาประเทศชาติ ที่ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ได้ทรงดำเนินมาตลอดรัชกาลของพระองค์ ศาสตร์แห่งการพัฒนาของพระองค์กว้างใหญ่ไพศาลครอบคลุม ทุกภาคส่วนของประเทศไทยชนิดที่พูดถึงเรื่องไหนก็ถูกทั้งนั้น

เลขาธิการสหประชาชาติประกาศสดุดีเกียรติคุณในหลวง รัชกาลที่ ๙ เป็นภาษาอังกฤษ ความตอนหนึ่งว่า “ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงเป็นกษัตริย์นักพัฒนา เพราะทรงถือเอา คนเป็นศูนย์กลาง แห่งการพัฒนา นั่นคือ มนุษย์เป็นตัวตั้ง ของการพัฒนา หัวใจของการพัฒนาอยู่ที่คน” ถ้าเราสนใจ แค่ว่าพระองค์มีโครงการพัฒนามากมาย เช่น โครงการฝนหลวง กังหันน้ำชัยพัฒนา โครงการแก้มลิง เราจะมองข้ามเรื่องการพัฒนามนุษย์ มนุษย์ต่างหากที่พระองค์ทรงถือเอาเป็นหัวใจแห่งการพัฒนา มนุษย์มีทั้งยากดีมีจน ตั้งแต่ยากจนถึงมหาเศรษฐี ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ จึงใช้พัฒนามนุษย์ทุกระดับ

กล่าวโดยสรุป ศาสตร์พระราชามุ่งพัฒนามนุษย์ใน ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ที่ขาด ก็เติมให้เต็ม
๒. ที่เต็ม ให้รู้จักพอ
๓. ที่พอ ให้รู้จักแบ่ง
๔. ที่แบ่ง ก็ให้เป็นธรรม

ในประเด็นแรกที่ว่า “ที่ขาด ก็เติมให้เต็ม” หมายความว่า ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงตระหนักถึงปัญหาพื้นฐานของคนไทยว่ามีอยู่ ๓ ประการ คือ โง่ จน เจ็บ ซึ่งเป็นวัฏจักรคือวงจรอุบาทว์ นั่นคือคนโง่เพราะไร้การศึกษา เมื่อโง่แล้วไม่มีงานทำ เขาก็จน เมื่อจนก็กินอาหารขาดคุณภาพ เขาก็จ็บและสมองฝ่อ เมื่อสมองฝ่อก็จะโง่ โง่แล้วก็จน จนแล้วก็เจ็บ นี่คือวัฏจักรในสังคมไทย ในหลวงรัชกาลที่ ๙ เสด็จฯเยี่ยมประชาชนทั่วราชอาณาจักร เมื่อทรงเห็นว่าที่ใดขาดคือโง่จน เจ็บ ก็ทรงเติมให้เต็มด้วยการ

พัฒนาคนด้วยวิธีการที่เรียกว่า Empower คือ ช่วยคนให้เข้มแข็งพอที่จะช่วยตนเอง ที่เฝ้ารอแก้ด้วยการส่งเสริมศึกษาทุกระดับทั้งสายสามัญและสายอาชีพ อย่างที่เสด็จไปพระราชทานปริญญาบัตรด้วยพระองค์เอง แม้กระทั่งพระสงฆ์ก็ทรงให้เงินทุนเล่าเรียนหลวง ทรงแก้ความยากจนด้วยโครงการตามแนวพระราชดำรินับพันโครงการ เช่น โครงการฝนหลวง โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ โครงการชั่งหัวมัน ทรงแก้ความเจ็บไข้ด้วยการแพทย์และสาธารณสุข ทรงพัฒนาโรงพยาบาลศิริราช ส่งเสริมมหาวิทยาลัย มหิดล โครงการแพทย์อาสา ไม่ว่าจะทำอะไร ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงช่วยคนให้รู้จักช่วยตัวเองด้วยความเพียรพยายาม เหมือนในบทพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก

ประเด็นที่ ๒ ของศาสตร์พระราชาก็คือ “**ที่เต็ม ให้รู้จักพอ**” ดังที่ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงเน้นย้ำใน**ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง** (Sufficiency economy) คนเราถ้าไม่รู้จักพอ มักเกิดปัญหาฟุ้งเฟ้อตามมา เพราะมีความโลภมากเกินไป ดังจะเห็นได้ว่า ขณะที่เศรษฐกิจไทยกำลังไปได้ดี จนถึง พ.ศ. ๒๕๔๐ รายได้ประชาชาติของไทยนำหน้าประเทศจีนด้วยซ้ำ ช่วงนั้น คนไทยคิดแต่จะกู้เงินจากต่างประเทศมาใช้ จนค่าเงินบาท ถูกโจมตีในปี ๒๕๔๐ เป็นเหตุให้เศรษฐกิจไทยดิ่งลงเหว มีการลดค่าเงินบาทเป็นเท่าตัว คนไทยต้องทำงานฟรีเป็นสลิปปีเพื่อใช้หนี้ต่างประเทศ วิฤติเศรษฐกิจครั้งนั้นเกิดจากความไม่รู้จักพอเพียง ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงเตือนสติคนไทยให้รู้จักพึ่งตนเอง คืออัตตนาถะให้ยืนอยู่บนขาตัวเอง อย่าหวังแต่พึ่งเงินกู้ของคนอื่น ในหลวงทรงสอนให้คนไทยรู้จักความพอเหมาะคือมีตัตถุญดา เหมือนนกน้อยทำรังแต่พอตัว พัฒนาอะไรก็ให้รู้จักความพอดีเป็นมัชฌิมาปฏิปทาคือเดินทางสายกลาง ไม่เน้นพัฒนาแต่วัตถุจนลืมพัฒนาจิตใจ คนไทยต้องมีความมั่งคั่งในจิตใจด้วยอริยทรัพย์ เพราะคนจนมี ๒ ประเภท คือ (๑) จนเพราะไม่มี และ (๒) จนเพราะไม่พอ พวกที่จนเพราะไม่มี เราต้องช่วยเติมให้เขาเต็ม อย่าให้ขาดแคลน ส่วนพวกที่จนเพราะไม่พอต้องฝึกใจให้รู้จักสันโดษคือพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ดังภาษิต อุทานธรรมที่ว่า

ความไม่พอใจจนเป็นคนเข็ญ

พอแล้วเป็นเศรษฐีมหาศาล

จนทั้งนอกทั้งในไม่ได้การ

ต้องคิดอ่านแก้จนเป็นคนมี

สมดังพุทธภาษิตที่ว่า **สนตุฎฐี ปรมฺ ธิ ความรู้จักพอ เป็นยอดทรัพย์**^๑ และคำของปราชญ์ชาวบ้านที่ว่า

^๑ ขุ.ธ. (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาฯ) ๒๕/๒๐๔/๙๖.

เงินมาก เงินน้อย พอใช้ ก็พอ
 ชีءหู่ รุปงาม ดูได้ ก็พอ
 แก่เฒ่า เยาว์วัย แข็งแรง ก็พอ
 ยากดี มีเงิน คนดี ก็พอ...
 บ้านเรือน เล็กใหญ่ อยู่ได้ ก็พอ
 แบนรด์เนม หรือไม่ ใช้ได้ ก็พอ
 ปัญหา หนักเบา แก้ได้ ก็พอ
 เกิดมา ชาตินี้ มีดี ก็พอ

ประเด็นที่ ๓ ของศาสตร์พระราชา คือ **“ที่พอ ให้รู้จัก แบ่ง”** ดังที่พระพุทธเจ้าสอนว่า เมื่อได้ทรัพย์สิ้นมาแล้วให้แบ่งปันและทำบุญ มิฉะนั้นทรัพย์สินนั้นจะไร้ค่าเหมือนสระน้ำใส สะอาดแต่อยู่กลางป่าลึกที่มีสัตว์ร้ายชุกชุม ใครก็ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงทำเป็นแบบอย่างในเรื่อง การแบ่งปัน ดังที่พระองค์ทรงใช้พื้นที่ในวังสวนจิตรลดาเป็นที่ทดลองพันธุ์ข้าวและทำฟาร์มโคนม วังสวนจิตรลดาไม่มีสิ่งฟุ้งเพื่อสำเร็จสำราญ มีแต่ควายไถนา กังหันลม ผมเข้าไปแล้ว เห็นแต่ต้นไม้ ฟาร์มโคนม มีคุณยายใส่อบมานั่งริมคันนา พวกเขามาปลูกข้าวด้วยพันธุ์ข้าวที่ทรงทดลอง เมื่อปลูกได้เมล็ดข้าวแล้วก็เอาไปหว่านที่ท้องสนามหลวงในวันแรกนาขวัญ นอกจากนี้ ทรงทำแปลงเกษตร ทฤษฎีใหม่ที่สระบุรี ทรงบริจาคพระราชทรัพย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัย ทุกองคาพยพของสังคมไทยก็เดินตามรอยพระยุคลบาท ซึ่งเป็นเหตุให้สังคมไทย มีตาข่ายนิรภัยรองรับเมื่อประสบวิกฤติทางเศรษฐกิจ ดังที่ มหาวิทยาลัยทั้งหลายมีโครงการแบ่งปันด้วยการบริการวิชาการแก่สังคม บริษัทักษ์ใหญ่ทำ CSR (Corporate Social Responsibility) คือแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการคืนกำไรแก่ประชาชน ตอนนี้ รัฐบาลมีโครงการประชารัฐที่ชักชวนให้บริษัทักษ์ใหญ่ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โครงการหมูกระดากของชุมชนวัดประยุรวงศ์ก็พลอยได้รับอานิสงส์ ไปด้วย

ประเด็นที่ ๔ ของศาสตร์พระราชา คือ **“ที่แบ่ง ก็ให้เป็นธรรม”** หมายถึงผลแห่งการพัฒนาต้องกระจายไปถึงทุกภาคส่วนของสังคม ไม่ใช่แบบที่รวยกระจุกแต่จนกระจาย ศาสตร์พระราชาสามขั้นตอนแรกได้พัฒนาประเทศให้ร่ำรวยขึ้น จนกระทั่งในปี ๒๕๕๖ ธนาคารโลกได้ประกาศยกระดับประเทศไทยให้อยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง (Upper middle-income countries) ถ้าประเทศไทยพัฒนาขึ้นไปอีกขั้นหนึ่ง ประเทศเราก็จะเป็นประเทศที่มีรายได้สูง เหมือนสิงคโปร์ เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา แต่การพัฒนาต่อจากนี้ไปก็มีกับดักสำหรับประเทศที่มีรายได้ปานกลาง (middle-income Trap) กับดักที่หนักหนาสำหรับประเทศไทยมีอยู่ ๒ ประการ คือ **ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันกับปัญหาความแตกแยกของคนในชาติ** ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันแก้ได้ด้วย **“ที่เต็ม ให้รู้จักพอ**

ที่พอให้รู้จักแบ่ง” แต่ปัญหาความแตกแยกของคนในชาติแก้ได้ด้วย “ที่แบ่ง ก็ให้เป็นธรรม” เพราะการแก่งแย่งผลประโยชน์ ทำให้คนไทยทะเลาะกัน เข้าลักษณะที่ว่า “แย่งอาหารกันกิน แย่งถิ่นกันอยู่ แย่งคู่กันพิศวาส แย่งอำนาจกันเป็นใหญ่” ขนาดในหลวงรัชกาลที่ ๙ ประชากรอยู่ คนไทยยังไม่หยุดทะเลาะกัน เพราะการแบ่งไม่เป็นธรรม มีแต่การแบ่งพรรคแบ่งพวก แบ่งเข้าพวกเข้าห่อของตัวเอง มือใครยาวสาวได้สาวเอา คนไทยทะเลาะกันจนบ้านจะแตก แล้วอย่างนี้จะไม่ให้ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงเหน็ดเหนื่อย ได้อย่างไร

ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงใช้ศาสตร์พระราชามาหลัก**ทศพิธราชธรรม ๑๐** ข้อ^๒ ดังพระบาลีว่า

ทานํ สीलํ ปริจาคํ อาชชวํ มทุทวํ ตป
อกุโธ อวิหีสณจ ขนตมจ อวิโรธนํ

ที่ขาดทรงเติมให้เต็มด้วยทศพิธราชธรรมข้อแรกคือ **ทำทาน** เวลาให้อะไรแก่ใครในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรง**มีเมตตา** คือความอ่อนน้อมสุภาพนุ่มนวล บางทีเวลาพระองค์ไปช่วยพัฒนาแท้ๆ บางคนยังตามไม่ทัน เข้าใจผิดหรือเอาไปอธิบายผิด ในหลวงต้องออกมาอธิบายว่า เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างนี้ไม่ใช่อย่างนั้น แสดงว่าทรง**มีอภัย** ความไม่โกรธ ทรง**มีขันติ** คือความอดทนทนต่อความเข้าใจผิดของคนที่จะรับการพัฒนา นี่คือทศพิธราชธรรมในเรื่องที่ขาดก็เติมให้เต็ม

ทศพิธราชธรรม สำหรับเรื่องที่ได้มาให้รู้จักพอ ก็คือทรง**มีตบะ** คือความเพียรเพียรกิเลสจึงจะสามารถควบคุมกิเลสคือ ความโลภจนทรงใช้ชีวิตอย่างสมณะได้ พวกเราเคยเห็นหลอดยาสี่พระหนต์ที่ทรงใช้อย่างคุ้มค่าที่สุด นั่นแสดงว่า ในหลวงทรงมี**ตบะ**และ**มีศีล** คือดำรงพระองค์อยู่ในทำนองคลองธรรมเป็นปกติ

ทศพิธราชธรรม สำหรับเรื่องที่ว่าพอให้รู้จักแบ่ง ก็คือ **ปริจาค** เสียสละความสุขส่วนพระองค์เพื่อประโยชน์สุขของคนหมู่มาก และทรงแบ่งปันด้วย**อาชชวะ** คือความซื่อตรง ไม่มี อคติ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง **ไม่มีวิหิงสา**คือการเบียดเบียนและเบียดบังผลประโยชน์ของคนอื่น

ข้อสุดท้าย ที่แบ่งก็ให้เป็นธรรมด้วยทศพิธราชธรรม ข้อที่ ๑๐ คือ **อวิโรธนะ** แปลว่า ความไม่คลาดจากธรรม คือมีความยุติธรรม พระบรมราชาบาทเรื่องรู้ รัก สามัคคี ยิ่งก้องอยู่ในหูของพวกเรา ในเวลาที่คนไทยทะเลาะกัน ในหลวงรัชกาล ที่ ๙ ทรงออกมาห้ามว่า “**มีประโยชน์อะไรกับชัยชนะที่อยู่บนซากปรักหักพังของประเทศชาติ**” ทรงเรียกหัวหน้าก๊กทั้งสองมานั่งพับเพียบรับใส่เกล้าๆ นี่เป็นภาพที่คนทั่วโลกต้องทึ่ง ทรงเตือนว่าแม้แต่อำนาจก็ต้องแบ่งให้เป็นธรรม ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจก็ต้องแบ่งให้เป็นธรรม เพราะถ้าไม่เป็นธรรม พระองค์ก็จะต้องเหน็ดเหนื่อยที่ต้องออกมาห้ามทัพคนไทย เราน่าจะโตพอที่จะแบ่งอย่างเป็นธรรมและเลิกทะเลาะกัน เราเคยคิดจะฟังตัวเองและห้ามทัพกันเองบ้างไหม คนไทยเป็นลูก ที่ไม่รู้จักโตหรือเปล่า

^๒ ขุ.ชา.อสิตติ. (ไทย) ๒๘/๑๗๕/๑๑๒.

ศาสตร์พระราชา ๔ ขั้นตอนนี้เป็นเรื่องที่อยู่ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงถ่ายทอดให้พสกนิกรชาวไทย มาตลอดพระชนม์ชีพ ด้วยวิธีการ ๓ อย่าง คือ (๑) สอนให้รู้ (๒) ทำให้ดู (๓) อยู่ให้เห็น

ที่ว่า สอนให้รู้ คือ ทรงสอนเองด้วยพระบรมราโชวาท และพระราชนิพนธ์ ทรงนำธรรม สอดแทรกเข้าไปในพระบรมราโชวาท เช่น เรื่องคุณธรรมพื้นฐาน ๔ ประการ ทรงพระราชนิพนธ์ เรื่องพระมหาชนก เพื่อสอนคนไทยให้รู้จักสู้ชีวิต รู้จักพึ่งตัวเองด้วยความเพียรเหมือนมหาชน เอาชนะ ความโง่ จน เจ็บ ให้ได้ ถ้าใครทำตัวเป็นมหาชน ก็หายโง่ หายจน หายเจ็บ ทำไมชาดกมีตั้งห้าร้อย กว่าเรื่อง พระองค์ทรงเลือกเรื่อง พระมหาชนกมาเผยแพร่ ก็เพราะว่าเรื่องนี้ช่วยพัฒนาคนให้รู้จัก ช่วยตัวเอง **มหาชนก**เป็นต้นแบบของผู้มีขันติและวิริยะ คนโง่จะหายโง่ถ้าขยันเรียน พระที่เทศน์ไม่เป็น ก็เทศน์ได้ถ้าขยันฝึกเทศน์ คนจนก็หายจนได้ถ้าขยันหมั่นเพียร ดังพุทธภาษิตที่ว่า **อุฏฐาตา วิหเต ธนํ คนขยันย่อมมหาทรัพย์ได้**^{๓)} คนที่เจ็บป่วยถ้าขยันออกกำลังกายและกินยาตามหมอสั่งก็หายจากโรคได้ การพัฒนาคนของในหลวงรัชกาลที่ ๙ เป็นไปตามสุภาษิตที่ว่า **“ถ้าให้ปลาแก่คนจน เขามีปลากิน เพียงวันเดียว แต่ถ้าสอนวิธีจับปลาให้เขา เขามีปลากินตลอดชีวิต”** สอดคล้องต้องตามพุทธภาษิต ที่ว่า **“ตุเมหิ กิจจํ อาตปปี อกขาตาโร ตถาคตา ทานทั้งหลายต้องทำความเพียรพยายามเอง พระตถาคตเจ้าเป็นแต่ผู้บอกทาง”**^{๔)}

นอกจากจะทรงสอนเอง ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ยังนิมนต์พระให้ช่วยสอนด้วย ถ้าพระสอนไม่ได้ เพราะไม่มีความรู้ พระองค์ท่านทรงให้ทุนเล่าเรียนหลวง ทรงอุปถัมภ์บำรุงพระศาสนาเพื่อให้พระช่วย เทศนาสั่งสอนประชาชน ศาสตราจารย์พิเศษธงทอง จันทรางศุ ได้เล่าว่า รัชกาลที่ ๓ ทรงสร้างวัดไว้ สวยงามเหมือนกับวิมาน วิมานมีไว้ให้เทวดาอยู่ แต่เทวดาย่ามานอนจำวัดเล่น ดังนั้น พระต้องเรียน หนังสือ ต้องพัฒนาตัวเอง เมื่อเรียนแล้ว พระต้องออกเทศน์สอนประชาชนตามพระราชปณิธานรัชกาล ที่ ๓ และรัชกาลที่ ๙

ที่ว่า **ทำให้ดู** คือในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงถือประชาชน เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เรารู้อะไรนี้ จากการที่พระองค์ เสด็จฯออกไปเยี่ยมเยียนประชาชนตลอดเวลา ทรงรับฟังปัญหาของประชาชนและ ทรงแก้ปัญหาได้ถูกจุดด้วยโครงการตามแนวพระราชดำรินับพันโครงการ ซึ่งเป็นแบบอย่างให้คนไปดู และเลียนแบบเอามาทำตาม

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรี เคยตั้งคำถามว่า รัชกาลที่ ๑ โปรดทหาร รัชกาลที่ ๒ โปรดกวี รัชกาลที่ ๓ โปรดผู้สร้างวัด รัชกาลที่ ๙ โปรดอะไร หม่อมคึกฤทธิ์ตอบเองว่า ในหลวงรัชกาล

^{๓)} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๘๙/๕๔๔.

^{๔)} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๗๖/๑๑๗.

ที่ ๙ โปรดการพบปะประชาชน เวลาแห่งความสุขของพระองค์คือเวลาที่ได้ไปพบปะสนทนากับประชาชนที่มาเข้าเฝ้า แต่ละครึ่ง ทรงมีพระราชปฏิสันถารนานหลายชั่วโมง จนผู้ตามเสด็จมาแล้วเมื่อยอีก เราเห็นภาพในหลวง ประทับยืนบ้าง คุกเข่าบ้างสนทนากับประชาชน จนฝรั่งคนหนึ่ง ที่มาจากออสเตรเลียใหม่ๆ ถามเพื่อนคนไทยว่า ในหลวงของคุณไม่มีวังประทับหรืออย่างไร เดี่ยวเสด็จไปเชียงใหม่ เดี่ยวเสด็จไปภาคใต้ เดี่ยวเสด็จไปอีสาน เพื่อนคนไทยตอบว่า ทุกจังหวัดเป็นวังของในหลวง พระองค์เสด็จทั่วไปหมด ถ้าคุณอยากเข้าเฝ้าในหลวงก็ไปตักเฝ้าตามจังหวัดต่างๆ ในหลวงของไทยเป็นอย่างนี้ ฝรั่งคนนั้นสรุปว่า ในหลวงรัชกาลที่ ๙ คือ **People's King กษัตริย์ของประชาชน** นี้แสดงว่าพระองค์ทรงโปรดการพบปะประชาชนและทรงถือประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

ที่ว่า **อยู่ให้เห็น** คือทรงอยู่อย่างสมถะเรียบง่าย เวลาที่ในหลวงประสงค์จะให้คนไทยเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี พระองค์ทรงทำเป็นแบบอย่างด้วยการถวายทาน รักษาศีล นุ่งกรรมฐาน เจริญจิตภาวนา เราเห็นภาพในหลวงเสด็จถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ซึ่งมีการสมათานศีลก่อนทุกครั้ง ในเรื่องทรงนุ่งกรรมฐาน ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ อดีตประธานองคมนตรี เล่าว่า ตัวศาสตราจารย์สัญญาเองนุ่งกรรมฐานวันละ ๒๐ นาที สู้ในหลวงไม่ได้เพราะในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงนุ่งกรรมฐานวันละ ๔๐ นาที คุณวชิษฐ เดชกุญชร เล่าว่า ผู้ตามเสด็จในขบวนรถไฟเดียวกัน มักนุ่งกรรมฐานตามในหลวงไปด้วย

คำว่า **ที่แบ่งก็ให้เป็นธรรม** เราเห็นได้จากการที่ในหลวง รัชกาลที่ ๙ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ดังนั้น ชาวเขา ชาวเรา ชาวเหนือ ชาวใต้ ชาวพุทธ ชาวคริสต์ ชาวอิสลาม ทุกคนรักในหลวงเหมือนกันหมด ทั้งนี้เพราะพระองค์มีความยุติธรรมจึงปฏิบัติต่อพสกนิกรทุกหมู่เหล่าอย่างเท่าเทียมกัน ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภกที่ผู้นำศาสนาทุกศาสนาให้ความจงรักภักดี ในหลวงรัชกาลที่ ๙ จึงเป็นศูนย์รวมใจของไทยทั้งชาติ

เราเกิดมาในแผ่นดินรัชกาลที่ ๙ ได้ทันเห็นพระองค์ท่าน ได้ดำเนินตามรอยพระยุคลบาท ได้สืบทอดศาสตร์พระราชานับว่าไม่เสียทีที่เกิดมา สำหรับพระสงฆ์ พระองค์ทรงหวังให้พระสงฆ์ที่รู้ว่าตัวเองขาดเรื่องอะไร ต้องเติมให้เต็ม ในเรื่องนั้น ผู้ที่ขาดการศึกษา ต้องเรียนหนังสือ ผู้ที่เรียนแล้วก็ต้องแบ่งปันความรู้ด้วยการออกเทศน์ออกสอนด้วยความเป็นธรรม ไม่ว่าจะคนยากดีมีจน เราเทศน์สอนให้ทั้งหมดโดยไม่ลำเอียง เราสอนทุกฝ่ายให้รักสามัคคีกัน เพราะในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงพัฒนาประเทศไทยให้เจริญมาถึงจุดนี้ ที่พวกเราต้องธำรงรักษา สืบไป อย่าทำตัวเป็นลูกที่ไม่รู้จักโต แม้วันนี้พอไม่อยู่แล้วเราก็ต้องช่วยกันรักษามรดกของพ่อให้ยั่งยืนวัฒนาสถาพรสืบไป ช่วงกาลนาน นั่นก็คือพันธกิจหรือหน้าที่ของคนไทยทุกคน

คนไทยทุกฝ่ายทุกกลุ่มต้องเดินตามรอยพระยุคลบาท สืบทอดศาสตร์พระราชานี้ให้ครบทั้ง ๔ ประเด็น คือ **ที่ขาดก็เติมให้เต็ม ที่เต็มให้รู้จักพอ ที่พอให้รู้จักแบ่ง ที่แบ่งก็ให้เป็นธรรม** ถ้าทำได้ **อย่างนี้ในทุกกิจกรรม** ประเทศชาติจะพบสันติสุขและการพัฒนาที่ยั่งยืน พวกเราชาวไทยจะไมู้สึกว่าเราเป็นลูกกำพร้า เพราะต่างคนต่างช่วยดูแลพวกที่ขาดและช่วยเติมให้เต็ม พวกที่เต็มให้รู้จักพอและแบ่งปันอย่างยุติธรรม เมื่อคนไทยเรารู้รักสามัคคีตามที่พ่อสอน ประเทศชาติก็จะมั่นคงสถาพรไปชั่วลูกชั่วหลาน พระพุทธศาสนาก็จะดำรงอยู่ตลอดจรรีฎีกาล

ในที่สุดนี้ ขอทูลรูดทุกท่านทุกคนจงพร้อมใจกันตั้งกัลยาณจิตอธิษฐาน อ่างคุณพระศรีรัตนตรัย และมหากุศลอันเกิดจากอาบิสทานและธรรมทานทั้งปวงนี้ จงมารวมกันเป็นตบะ เป็นเดชะ เป็นพลวะ ปัจจัย อุทิศถวายเป็นพระราชกุศล แต่**พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร** ขอได้ทรงโปรดอนุโมทนาเพิ่มบารมีธรรมยิ่งขึ้นไปในสัมปรายภพ สมดังเจตนาปรารภของเราท่านทั้งหลายทุกประการ อนึ่ง ขอพรพระศรีรัตนตรัย และอำนาจแห่งบุญกุศลนี้ มารวมกันถวายเป็นพระพรชัยมงคล แต่**สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร** พระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ขอให้ทรงพระเกษมสำราญ สถิตยั้งยืนนานในมโหศวรรย์ เป็นพระมิ่งขวัญปกเกล้าฯ ของพสกนิกรชาวไทย ตลอดกาลนานเทอญ.

